ANY VII-NÚM. 320 BARCELONA, 29 DE MARÇ, 1906

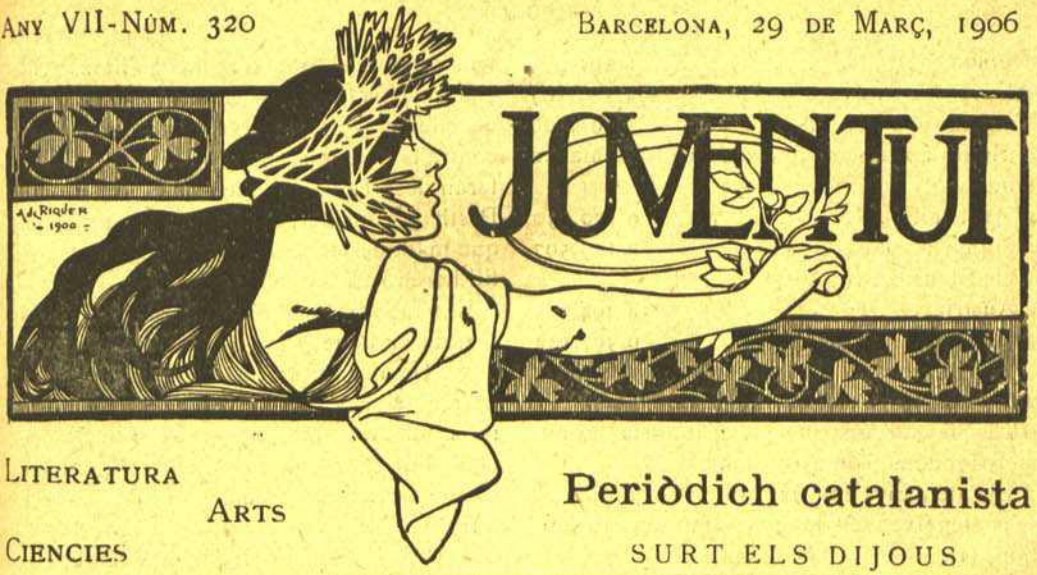

LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . . 20 »

SUMARI:

Txeques: Datos estadistichs, per Benet R. Barrios. — Sobre Policia Urbana, per Rafel Vallès y Roderich. — Paraules de març, per P. Prat Gaballí. — Posta serena, per L. Escardot. — Teatres, per Emili Tintorer. — Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas. Associació Musical de Barcelona, per D. Bonet y Cembrano. — Consistori dels Jochs Florals: Composicions rebudes. — Esperanta fako; Gramàtica Catalana - Esperanto (continuació), per F. Pujulà y Vallès. — Noves

SUPLEMENT:

TEXT: Tina di Lorenzo, per Emili Tintorer.
GRAVATS: Retrat de Tina di Lorenzo (de fotografia).

TXEQUES

DATOS ESTADÍSTICHS

Arribat a la *Mare Praga*, com els txechs anomenen familiarment a la capital de Bohemia, lo primer que'm cridà l'atenció fou els noms dels carrers y places, escrits en txech. En 1892 les inscripcions eren en txech y alemany, mes en 1896 l'Ajuntament resolgué que sols fossin en txech. Si un sab aquest idioma y s'adreça a un policia, aquest no l'entén y li respòn en alemany. El govern austriach no deixa tenir a la ciutat policia propria, y la envia de la Central de Viena.

Els noms de les estacions dels ferrocarrils són bilingües, com els anuncis oficials, disposicions, edictes, etc. Els rètols dels establiments gayrebé tots són en txech: pochs en alemany.

Austria té: 24.392,317 habitants, o sien:

Bohemis o txechs	5.955,397
Polonesos	4.259,152
Rutens o russos	3.375,576
Slovens (que no es lo meteix, que slovachs que són txechs).	192,780
Servi croates	711,380
(Els servi-croates tenen la meteixa llengua, mes la religió es diferenta: els servis són ortodoxes y els croates catòlichs).	
Total, slaus. .	14.494,285
Alemanys	9.170,930
Italians.	727,120

La població de Bohemia es:

Txechs.	9.930,093
Alemanys	2.337,013

Els txechs viuen a:

Bohemia:	3.930,093,	o sia 62'62 °/₀	població
Moravia:	1.727,270,	» 71'36 »	»
Silesia:	146,265,	» 22'04 »	»

El regne d'Hungria té 18.545,518 habitants, o sien:

Húngars o magyars		7.356,874
Slaus:		
Slovachs . .	1.896,641	
Servi-croates .	2.604,260	
Rutens, russos o russians .	1.896,641	
Total		6.397,542

Rumans	2.591,905
Alemanys	2.107,597
Tzigans.	91,600

Si ara apleguèm, tindrèm que'ls alemanys són:

a Austria	9.170,930
a Hungria.	2.107,597

y els Slaus:

a Austria	14.494,285
a Hungria.	6.397,542

A Hungria hi ha 7,356,874 magyars y 2,683,505 entre rumans y tzigans.

Els slaus d'Austria y els d'Hungria, en números rodons, són 21 millons.

Els alemanys són 11 milions y mitj, y si se'ls afegeixen els magyars fan uns 19 milions (1).

Essent tan crescut el nombre dels slaus, se comprèn que tots els autors que miren les coses ab imparcialitat trobin just el que fos la llengua slava preferida a l'alemanya. A Hungria's parla'l magyar, idioma ab que veyèm que alguns catalans confonen el txech, com confonen el reyalme de Sant Esteve ab el de Sant Wenceslau, o sia Hungria ab Bohemia.

Bohemia es «la perla de l'imperi austriach», y l'estar voltada de montanyes li dóna una posició estratègica de tanta importancia, qu'en Bismark digué que qui la tindria seria l'amo d'Europa.

El poble txech es considerat pels antropòlegs, en la escala intelectual, com un dels primers, y té la caixa òssea de molta volada. La universitat de Praha fou la primera que's fundà al centre d'Europa en 1348. Cent anys avans de Luther hi hagué'l moviment precursor de la reforma dirigit per Joan Huss, catedràtich de la universitat. El meridia de Praha fou el que donà l'horari als ferrocarrils, essent conegut per *Hora de la Europa central*. La llengua nacional nata, la escrita, a Moravia, per la traducció de la biblia, feta pels anomenats germans txech-moraus, qui fixaren llur ortografia, ha sigut prohibida a les escoles y s'han perseguit els llibres; mes debades s'han ensajat a ofegar la conciencia que tenien els habitants de llur propria vida.

El poble txech viu a Bohemia, Moravia, Silesia y Slovaquia, arriba a la baixa Austria y passa les fronteres fins a Glatz y Silesia prusiana (Breslau). Són els seus enemichs els alemanys; els magyars s'alien ab ells contra'ls bohemis, mes ara qui sab lo que faràn després de lo que ha passat a Buda-Pesth y considerant lo que passaria'l jorn que manqués el vellet Emperador-Rey sense fill hereu pera succehirlo.

El paper-diner, el billet de Banch, d'us tan corrent en aquells pobles, es una comoditat gran. Un no va tan carregat; ab menys embarraç té més diners. Austria y Hungria, imperi y reyalme, tenen el seu Banch, quals billets són molt originals; d'una banda estàn escrits en alemany y de l'altra en húngar:

Œsterreichisch-Ungarische bank.
Zehn, Zwanzig (10,20) Kronen o
Tiz, húsz (10,20) Koronát
Osztrak-magyar bank.

Mes l'imperi austriach el forma l'aplech d'unes quantes nacionalitats qui parlen de diferenta manera totes, y pera no menyspreuar l'idioma de cap d'elles y pera que tots ho entenguin, de la banda alemanya, a l'entorn, hi ha altres inscripcions per ordre de densitat de població que signifiquen:

	Dèu	Koronas	Vint
1	Deset	Korun	Dvacet, en txech
2	Dziesiec	Koron	Dwadziéscia, en polonès
3	Decati	Koron	Dvanuiati, en rús
4	Dieci	Corone	Venti, en italià
5	Deset	Kron	Dvajset, en slovà
6	Deset	Kruna	Dvadeset, en croat
7	Decet	Kryha	Duadecet, en serbi
8	Zece	Coroane	Douezeci, en rumà.

En cambi, la inscripció de les monedes en unes es en alemany y en altres en magyar o húngar; com a Bèlgica es flamench o francès.

Les targètes postals oficials pera Hungria són diferentes, puig es terra autònoma; les de Bohemia són les meteixes d'Austria ab la noteta: *Deutsch-Böhm*, que significa *Alemany-Bohemi*; y al costat del *Nur für die adresse* y del *Correspondenz-Karte* hi figura'l *Pouze pro adressn* y el *Korrespondenêni lístek*.

BENET R. BARRIOS

(1) Datos presos de les derreres estadístiques.

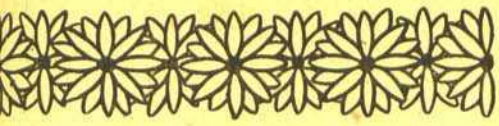

SOBRE POLICIA URBANA

CARTA OBERTA AL SENYÔ OLLÊ

AUTOR DE «FILAR PRIM»

Vós ja sabêu, amich Oller, que un major congeniament que'l nostre fôra endebades cercarlo entre amichs ben avinguts, y majorment si aqueixos amichs fossin, com nosaltres som, además de literats, filosophs y homs scients. Cert que jo ostento qualque titul més que vós, palesament guanyat en poètichs torneigs o en trevalls de laboratori. Mes l'aventatge que jo vos porto com poeta y quimich, vós me la duhêu com novelista expert. Y tot queda compensat, *e tutti contenti*.

Emperò no ha sigut pas vostra última novela lo que m'ha acabat de convêncer de que filêu prim. Jo no sóch vulgo, amich Oller. Jo, a la meva manera, sóch també un psicòleg distingit. Mos coneixements quimichs y bacteriològichs, afinant les meves naturals disposicions d'higienista ensemps que ma exquisida percepció de les ànimes, han fet que no vegés vostre *chef-d'œuvre* en la novela *Filar prim* (1) y que, en cambi, vegés el vostre més gran *capo laboro* en l'article *Sobre Policía Urbana* que publicareu a *La Veu* el dia 20. Allà si que filêu prim, *amigo!* Segur com estich de que les coses may sentides que dihêu, els nous punts de mira cientifichs que adoptêu, els descobriments que'ns engeguêu, han de promoure en la Higiene una revolució formidable, jo revolucionari de tota la vida, jo professor en parts, m'adreço a vós y os dich: «Salve! Després de parir tal fato, vull dir tal feto, ja os podêu quedar ben descansat!»

Nous viaranys, orientacions noves se os ofereixen en vostra gloriosa carrera literaria. Ja no os preocupêu de l'habillament moral de la Humanitat. El desêu en el quarto dels mals endreços y, desplegant com un gran paraygües vostra observació y coneixements, els apliquêu a la protecció y millora de lo fisich. *Mens sana in corpore sano!* Mercès a vós, Barcelona serà la ciutat més higiênica d'Europa. Devant de vostre article'ls sabis ens hem quedat badant. Ell ens farà sans, com vostres noveles ens havien fet cultes. Jo'l suscrich el trevall vostre; el suscrich de dalt a baix, el suscrich per devant y per derrera, el suscrich ab sos punts y ses comes, ab sos ets y sos uts, en negre y en blanch, en lo que diu y en lo que deixa de dir, en lo qu'es y en lo que significa; el suscrich, en fi, perque es vostre, y la Ciencia m'ho tindrà en compte si els homes no.

Y puch ben ferho, car ja sabêu que no es nou en mi posar ma firma allà hont la vostra hi rumbeja. Jo firmo tot lo que vós firmêu (que ja es firmar); jo no m'he desdenyat de que'l meu nom aparegués a frech del vostre en qüestions politiques, com ho demostra'l telegrama que, segons vegi en *El Diluvio*, endreçaren a Madrid els habituals concorrents a la taula dels lleons de l'Alhambra protestant de la lley de jurisdiccions. Hi posaren, además dels noms vostre y meu, el de n'Arthur Masriera (1), el d'en Servet y Raves y els d'alguns amichs de JOVENTUT... Llàstima que no hi figurés també'l del meu deixeble en federalisme Miquelet Laporta, ell qu'es tan amich de la brometa y que, en qüestions d'autonomisme, may ha trevallat a l'ombra!

El ram de la Higiene, amich Oller, estava perdut si vós no l'enlayrêu y veniu ab ell a trucarnos a la porta. Vós dihêu que «anêm enderrerits en aquest ram!» No! Essenthi vós ja som a puesto. Ja podêm trucar fort! Ja podêm dir *Hosanna!* Ja podêm cridar:

El ram! El ram!
El ram de la Passió!
Obriu! Obriu!
Obriu que volèm entrar!

No sé què admirar més en vostre article: si la grandiloqüencia de vostra veu alhora indignada y generosa (veu de filàntrop tot cor), o l'argumentació que feu brollar abundosa y clara com les pirenenques fonts, o les portentoses novetats que dihêu y que'ns porten a la memoria aquella célebre frase vostra, tan nova també y que la Historia recullirà: «Ho dubto!»

Molt encertades trobo les consideracions que feu respecte als empedrats y graves de nostres carrers. Avuy, de conformitat ab la Netedat y ab la Ciencia, tothòm està pels *adoquins*. ¿Serà per rahons d'afinitat essencial? Ho dubto!

Oh, si, amich Oller! Femla reviure la edat de pedra, que tot lo que ha sigut torna.

---

(1) Que sens dubte tindrà tant d'exit entre les senyores *ayguaderes* d'abdues Cerdanyes com n'ha tingut *Le maître de forges* entre les senyoretes qui acaben de despedir la mestra de francès. Y no ho dich pel *bimbelot* (?) ni pel *barbe-rois* (!).

(1) A qui en un proxim article penso demostrar que ni sab de grech ni may ha pogut traduhir a Eskil tan directament com diu:

Siguem primitius si volèm ésser forts y tirar avant el carro del Progrés. Jo ja os veig a vós *fet pedra* dalt del monument que somniéu pera després de vostra mort, y del qual jo, que penso sobreviureus, seré l'iniciador principal.

Passo per alt les màximes profondes y may sentides que ixen de vostra ploma privilegiada. Allò de que «*apissonantlos* (!) ab màquina es com queden més forts els engravats», may ho hauria descobert ningú. May tampoch haguera passat per cap tupi allò altre de que «les obres incompletes no poden donar bons resultats». Saludèm... y no'n parlèm més.

Però hi ha, en vostre lluminós article, un punt que necessita ampliació. Vós dihéu:

«Prohibiría en absolut l'estacionament y circulació de les cabres de la llet per les aceres, com no portés el cabrer un ajudant provehit de la corresponent gaveta ahont recullís immediatament l'excrement d'aquelles besties.»

Bé, molt bé. Sols que vós no saséu, amich Oller, que l'excrement de les cabres no es pas el més insà. Ja'sconeix que no expenéu com jo, en píldores, articles químicament purs! Això que dihéu de les cabres podrieu dirho també del aucellets que'ns encatifen les Rambles ab esquitxos blanquinosos, y certament no tindrieu pas tota la rahó. Mes jo vull seguirvos en vostra higiènica campanya, y demano moço y gaveta per cada matxo, cavall, burra de llet o goç qu'embruti la via pública. Ja estich veyent Barcelona, la més culta ciutat mediterrania, transformada per influencia y gracia vostra en la ciutat ideal. Ja veig als qui un jorn la menyspreuaren tornar a son redós y quedar ab un pam de boca oberta. Ja veig a 'n'en Borràs, qui deixà Barcelona per Madrid, sorprès de trobarnos en plena febre de neteja. Quedarà marejat devant del quadro que s'oferirà a sos ulls. Aqui una minyona ab un saquet tomant el fems d'una cabreta; allà un moço parant els d'un cavall; més enllanet un bordegaç recullint ab un pot els d'un goç que fuig; més aprop la dòna d'un carboner rentant al marit les suhors negroses cada cop que pera respirar ell s'atura en sa feyna; més lluny un empleyat ab *manguera* ruixant a tothòm qui no vagi prou nèt...

— *Pero ¿se han vuelto locos ó qué?* — dirà l'*Enrique*.

— *Nada de eso, amigo Borrás: nos hemos vuelto limpios. Barcelona no es Madrid; Barcelona progresa...*

— *¡Si esto no es Barcelona ni ocho cuartos! ¡Si me parece estar en casa Sesenta!*

— *Se engaña V., porque está en casa Guirnalda...* —

Y efectivament: nostra ciutat, per lo nèta y endreçada, ho semblaria una *garlanda* de flors. Tan blanca y tan bufona, que's podria llepar com els dintres d'una rectoria acomodada. Oh, amich Oller! El vostre article no es pas una olla, el vostre article'n fa olor de rectoria! Sóu tot un gat dels frares, y jo diria que són ells qui os han ensenyat de *filar* tan *prim*.

RAFEL VALLÉS Y RODERICH

PARAULES DE MARC

Bufades intenses
venen de ponent,
dintre de les penses
plora'l pensament,
devallen ofenses
al jardí que sent.

Cauen esfullades
les flors virginals.
Els contes de fades
y el flam de vestals
no tenen mirades
dels sols baptismals.

Nimbes de tristesa
creuen el jardí ..
Blanca flor despresa
que no vol morí
es mortalla estesa
al mitj del camí.

Derrera'ls vitratges
el vell y l'infant
són dues imatges
que guayten callant.
Devant dels oratges
ara parlaràn.

Diu el vell: — Ha caygut la florida primera
com cada any. Fesne esment por futures vegades.
Quan les coses del món no són prou arrelades
són despreses pel vent y la Mort les espera.
Es el març un amich. Nostra vida es el març:
passa'l vent, cauen flors, el cel clar s'ennuvola;
torna'l sol, calla'l vent. Nostra vida es el març

El vell no diu res. .
L'infant no l'ha entès...
Derrera'ls vitratges
són dues imatges
que veuen passar
tot el marcejar.

Fuig la nuvolada
seguida del vent.
L'infant en fa esment.
La dolça mirada
que ve de l'orient
besa les flors ertes
y allunya'l morir...
Les branques despertes
tornen a florir.

P. PRAT GABALLI

POSTA SERENA

A Consuelo Carbonell

Quina hermosa y variada gama de blaus s'estenia pel cel, desde'l mar a la montanya! Blaus suaus, quals tons se fonien uns en altres, sense cayres, ni ratlles, ni trencades brusques: blaus franchs; blaus de turqueses vives y de blauets camperols; blaus brillants de cintes de seda; blaus d'aygües pures, d'ulls d'aloges finlandeses; blaus de flors de pervinques, d'estrelletes de lli y de borratxes.

De les vorades dels caminals del jardi n'eixien baumes de violes; y el vell atmetller de la terraça, tot esplèndit ab sa reyal florida de neu, esbargia grates sentors de mels de primavera y de rejovenesa, qu'en onades ubriagadores breçaven l'atormentada pensa de la Joana.

Potser feya més d'una hora que allí s'estava, sota l'atmetller, recolzada en la barana, les galtes tantost enceses com esgroguehides, els llabis closos, y un gran plech creuantli el front, com segell posat en la porta d'un temple ahont s'hi agitessin resolucions solemnials.

Sos esguarts cambiaven de lloch; tantost resseguint d'esma'ls detalls dels cedres del jardi, els fins fullatges foscos, estesos sobre'ls rosers en ombres amoroses; tantots enlayrantse vers la immensitat blava per la que'l sol feya sa via ab majestat quieta, escampantse generosament en resplendors daurades; tantost abaixantlos vers la plana, ahont la vila aplegava ses dureses de pedra, enganyadores de quietuts y grandeses.

La tarda's moria. A ponent, com esperant l'arribada del sol pera donarli el comiat del dia, un bell núvol, que semblava teixit d'atapahides plomes de tórtora, s'irisava de flames opalines, esllanguintse per moments dintre uns voluptuosos y ardents contorns d'or en fusió, única taca d'aquella purissima orgia de blaus. Els moixons s'ajocaven ab piulets alegres, y de la plana'n pujaven, totes clares, les remors. Fresques rialles infantivoles s'esgranaven en perles de vida en mitj d'aquell solemnial crepuscle.

El dits de la Joana rebregaven contra sa galta un full de paper prim, gayrebé transparent, cobert d'espessa lletra enèrgica y apressada, resoluda, com d'un missatge de senyor. Y en sos polsos, tocant els rulls cendrosos, la sang hi batia adalerada. Els ulls verts se li clohien com pera reveure, endins d'ella, la visió de ventura que acabava d'aparèixer a la fi en aquelles lletres valentes y serenes, eixides d'una mà d'home, dictades per un privilegiat cervell d'home, sentides per un gran cor d'home.

No era mentida, no, tot allò que li deya en Ferràn: prou que ho sabia la Joana. Ja feya anys, molts anys, sense qu'ell n'hi hagués may dit un mot, que'l sentia barrejarse a sa existencia aquell amor que ara'ls hi era vida. Ja'l senti seu, a n'aquell home, desde sa primera jovenesa; en ses primeries de casada ilusa y ditxosa; més tart en mitj dels crudels desenganys, durant l'abandó de l'esgarriat espòs, al trobarse sola, aclaparada y dolorida, lluytant per les filles que pujaven.

Y ell, en Ferràn, l'amich fidel, no havia fet més que callar; y quan la mesquinesa y la maldat havien començat a tacar d'impureses son bell sentiment, s'havia allunyat d'ella, emportantsen a estranyes terres l'adoració closa dels seus grans somnis de romàntich.

Y lo que no havien vist quan eren l'un a la vora de l'altre, els hi feu veure l'allunyament, al través de sos prismes de somnis. Els dos amichs esdevingueren com dos aymants apassionats. Llurs esperits no pogueren més separarse, y al través dels temps y de les distancies s'havien cambiat amors que may tal volta'ls llabis hagueren dit sens aquell allunyament. Ella, la santa y pura, cent cops idealment s'havia sentit d'ell, sense que llurs esguarts s'haguessin fos, ni may tocat les mans enamorades, y sense qu'en llurs conciencies hi hagués cap revolta.

Sola ab ses filletes, vivia d'aquells bells amors enlayrats y malaltiços, que no capia culpables per manca de contacte material, passant serena y freda com neu entre les tentacions que despertaven sa soletat y sa bellesa, duhent al cor la imatge adorada y consoladora ahont se fonien ses penes y recances.

Y la Joana semblava com si no esperés res més d'aquells seus amors. Estimar y ésser estimada era tot pera ella. Creya que no podia aspirar a altra cosa.

Cert qu'ell era lluny, però may la deixava sola. Les nenes pujaven com flors d'abril; ja no'n parlaven gayrebé may del pare sempre ausent; s'esbadellaven a la vida sota l'escalf dels besos materns, ab l'abandó gràcil y joyós dels aucells y dels papellons; y la mare, curulla d'aquelles fresques y pures besades, enllaçada per aquells bracets amorosos, se sentia feliç de poder aixi vèncer sos anhels de dòna arribada a la plenitut de la vida en una mena de virginitat.

A voltes, en la solitut de sa cambra closa, al ferse nit, destrenant sos cabells y veyentlos caure sobre ses espatlles blanques y satinades, sanes y rodones com bella fruyta en sahó, sentia quelcòm revoltarse en ella, una sensació de recança per aquells inútils tresors de sa carn. Y allavors la Joana plorava de tristesa.

Després recordava les primeries de sa vida de casada, les enganyadores caricies de l'espòs, les traicions baixes que tantes llàgrimes li causaren, els allunyaments del marit y del pare... les doloroses escenes, les lluy-

tes pera salvar la hisenda de les filles de mans d'aquelles companyes de disbauxes de l'Albert... Y a la fi, l'abandó complert d'ell per'anarsen derrera d'aquella mala dòna de perdició que'l feu seu ab sa viciosa natura.

La Joana havia lluytat molt. Ho havia probat tot pera reconquerir, si no l'espòs, quan menys el pare, y trèurel d'aquell fangueig hont feya sa vida lluny de tot lo sant y adorable de sa llar; y ni l'espòs ni el pare l'havien escoltada, deixantla sola, sempre sola ab els seus somnis, sa joventut y sa bellesa.

Son amor per l'Albert havia caygut al primer engany. L'ànima serena de la Joana no concebia amor sense respecte, confiança y admiració. El vegé, de cop y per sempre, petit, baix y mesqui, y ja no'l pogué estimar més, y ara fins sa memoria volia esborrar, com una sensació dolorosa.

La més gran de ses filles tenia'ls ulls blaus y amorosos del pare, y el meteix esguart manyach, y el meteix front, y idèntica expressió de somriure acaricianta, y la Joana molts cops n'havia patit d'aquella semblança, com si les prometences de bellesa de la nena que's feya dòna, amaguessin esdevenidors torments pera éssers estimats. Y envers aquella filla la Joana sentia instintivament més que per les altres devers de mare grans, intensos.

Y, allavors, còm l'aconsolava pensar en l'amich-aymant que tantes coses belles li deya desde llunyans paisos! Aquell el sentia l'amor, ab sos nobles neguits; aquell sempre fou gran en ses tristeses, enviantli ab infinita constancia a través terres, llachs y montanyes, un doll inestroncable de tendreses anhelades.

Els anys havien passat, y llur amor havia crescut com foguera potenta, alimentat per les mutues confiances animiques, car parlant primer de l'amistat, de l'amor més tart, sobtilisant, argumentant, havien acabat en propris esclats, dihentse tot l'amor que feya llurs ànimes l'una de l'altra.

Aixi havia arribat la Joana a sa maduresa sense anyorar l'amor, car aquell enamorat incomparable n'hi donava a dojo, d'amor, sense qu'ella desitgés res més enllà d'aquelles cartes llargues y encisadores que duyen, sota'ls segells estrangers, ardentes torrentades manyagoses.

De dia la Joana les guardava en son si, entre les fines puntes de l'escot y el tebi sati de la cotilla blanca; y s'amagava pels recons de la casa y del jardi pera llegirles, ab l'afany d'una verge pels primers versos de l'enamorat novell. Y de nit, la carta que ja feya olor suau de violes, romania sota'l coixi, coberta de besos; y quànts cops les rellegia totes, o n'agafava una a l'etzar del munt adorat, y se n'omplia'ls ulls y l'ànima y el cor d'aquelles lletres volgudes, plenes de poesia trista, sadolles d'apassionaments profonds, de neguits d'atormentat, d'anyoraments y anhels expressats ab paraules eloqüents y amargues, fondament tendres y grans sempre!

Y la Joana que ab sa plena conciencia de dòna aymant el sentia patir per ella, molts cops se trobava crudel y egoista, y després d'haver llegit una d'aquelles cartes de l'exilat, s'havia sentit el front encès y els ulls negats. Veyentse tan estimada, y encara hermosa, ab la joventut debatres y palpitar en ella com derrers espetechs d'una llum que s'acaba, agitada, nirviosa, agafava la ploma:

«Vina—li deya,—vina. Torna; tens rahó; no vull negarla més la vida. Sòch tota teva.»

Y en el moment de cloure la carta, tornaven a atormentarla'ls seus dubtes de somniadora. Sabia que ab la possessió havien finit cent cops amors que semblaven inextingibles, y, tot y creyentse tenir prou fe en *ell*, no'n trobava prou en l'*home*. Tenia por de perdre'ls amors idilichs del present; temia vèurel a n'ell, son idol, dintre les brusques y crües realitats carnals d'una possessió complerta, y s'esverava pensant pèrdrel, *després*, com somni bell envolat per sempre en un despertar crudel de realitats espantables.

No, no! A n'en Ferràn no'l volia perdre! Y aquells mots que'l pobre isolat esperava feya anys, en son llunyà desterro, no li arribaven may. Semblava que la Joana, ab sos dubtes eterns, preferis morirse somniant ventures inaccessibles, que viure d'aquelles realitats qu'ell ne deya venturoses, però devant de les quals, malgrat sa gran fe en ell, la Joana reculava com devant d'una desgracia, tot y veyent un goig a donar... tal volta a rebre!...

Mes aquell dia d'aquella posta tan serena y tan bella, una carta havia arribat més concisa, més resoluda que cap,

«...L'endemà d'haver rebut tu aquestes lletres seré de retorn, Joana. Vinch pera que sies meva, tota meva, o pera trencar d'un cop y pera sempre'l lligàm que'ns estreny. Torno ab el cap, encara jove, cobert de cabells blanchs. Tal volta hi haurà nevat també en tos rulls, estimada meva: mes què hi fa! Hem de viure, Joana, hem de viure la vida plena del cos y de l'esperit. ¿No ho sents que fins ara hem anat contra natura, qu'hem apurat l'idealisme fins a emmalaltirnos? Hem patit *per l'amor* com dos escullits, y com dos escullits també hem de gosar *per ell*. Moralment som l'un de l'altre, y es la vida la que ara diu: prou. O tot o res. Si tens por que nostre amor acabi, fem que acabi, al menys, després d'haverse completat. Ja sabs ahònt m'has d'escriure. Dos mots solament te demano, que han d'ésser una resolució irrevocable, eterna: *T'espero*, o bé *Adeu*, y sabré lo que'm toca fer.»

Això deya la carta d'en Ferràn, y la Joana sofria, lluytava ansiant una vida nova, bo y plorant les belleses immaculades del pre-

sent... com si l'anés a perdre. Visions tentadores d'enllaçaments y besos anyorats l'atormentaven; en calfrets de voluptat maysentida capia la joya d'ell, son agrahiment al fondres sa vida en la de la dòna estimada, al veure la fruhició plena d'ella, al sentir lligada a n'ell, tota d'ell, aquella carn qu'estotxava una ànima ja seva de tants anys, ànima feta de son amor, de sos sacrificis y neguits... ànima *pastada* per la seva ànima d'home y de poeta...

. . . . . .

A dalt, el sol s'havia amagat en el gran núvol opali de tons de plomatge de tórtora. y deixava caure derrera la carena verdejanta grans feixos de raigs d'or y de llum; y en l'infinit la gama de blaus suaument se fonia.

Oh! May com aleshores la Joana havia sentit son cor batre y sa carn vibrar. May li semblà haver sigut tan dòna, desitjosa de les manyagues d'amor.

Tenía rahó, en Ferràn; n'havien fets prou de sacrificis; tenien dret a fruhir de la vida, l'un y l'altre... El món, anys ha, els havia fet aymants: ¿per què ferlo patir aixi a n'aquell home que tant la estimava?

Els anys se'n havien endut les frescors de flor de sa jovenesa, mes el cap poch el tenia blanch encara, y se sentia bella, servant l'encis y l'atractiu delicat d'una sanitosa joventut que's ponia serenament.

Encara podia ferlo ben ditxós a n'en Ferràn, l'amich-aymant de son ànima isolada; ab caricies y confiances omplir sa vida de goig y somriures, pagarli aixi, a besos, sos sacrificis y neguits... realisar en ell y pera ell els seus somnis de ventura plena, la fusió complerta de dos éssers privilegiats com se sentien l'un y l'altre per l'amor.

Oh, si, si! Prou dubtes! Viure plenament la vida dels sentits y de l'ànima; tot, avans que pèrdrel a son Ferràn estimat, ànima y consol y goig seus. No, no podia ésser que's trenqués ara'l fort y dolç vincle de llurs comunicacions amoroses; no volia deixarlo allunyarse d'ella, aquesta volta *per sempre*, sens esperança de retorn, sense saber may més d'ell... Oh! aquella mort conscient en vida, ab quina visió de soletat terrorifica passà per son cap!... No, impossible! Seria d'en Ferràn, tota d'ell y ab joya!

Y la Joana, resolta, el front asserenat, redreçà son cos d'estatua grega cobert pels plechs escayents d'unes robes suaus, color de viola, y feu uns passos per la terraça.

El sol s'havia post; una claror daurada s'estenia per tot l'espay, y el gran núvol opali s'anava destriant, aprimantse, fonentse, morintse dintre la llum. Ja sols restava d'ell a ponent un vel lleuger, de lleu fumerola agrisada.

Del cap d'avall del jardi arribava, com remor de cascates, la fressa d'infantivoles rialles; els aucells dormien ja entre les fulles, y la fosca s'atançava. La Joana sospengué sos passos y escoltà: li havia semblat que la cridaven...

En efecte:

— Mamà! — repetia una veu tota amorosida.

Era la seva filla gran, qual bonica silueta blanca apareixia a dalt de la escalinata del jardi y anava avençant vers la mare, de primer com dubtant, ab certa por, y després d'una gran correguda brusca, tirantli els braços al coll y arrencant en plor.

—Y ara! ¿Què tens? ¿Qu'es això, filleta?— feu la mare alarmada, sentint instintivament que's trencava de cop l'encis que la tenia hores ha fondament corpresa.

La nena seguia plorant; son bust, hont s'acusava lleument l'ona dels pits naixents, tremolava sobre'l si de la mare anguniosa, y, com avergonyida, la verge no apartava'l cap ros y el front cobert de rojor de la maternal espatlla.

Y no volia respondre, la Lluiseta. A la fi la mare, fent un esforç, li apartà'l cap, y entre ses mans prenentli el rostre de flor novament badada, se la mirà fit a fit, a la nena tota temerosa... Feya dies que no's sentia gayre bona la Lluiseta, y el metge havia encomanat ferro, molt ferro, car la nena creixia molt, s'espigava, y era qüestió de vigilar el cambi que podia produhirse d'un moment a l'altre en la gentil adolescent.

No li costà gayre a la mare capir aquell accés de nirviositat en la filleta confosa.

Deixà anar el cap rinxós. Les galtes y el front de la nena semblaven sembrats de roses, y els safirs dels ulls amagaven llur brill derrera'ls pètals dels tendres parpres, tots capçats de llàgrimes, com gotes de rosada.

El cor de la mare acabava de rebre una impressió profonda, intensissima, eterna. Quelcòm dintre d'ella s'ensorrà per sempre; y sobtadament, sobre aquelles runes, li semblà que hi neixia una gran brotada de lliris purs.

Mirà entorn. El cel era llis com un velarium d'infinita seda. Ni rastre de núvol enlloch: solament, molt distants els uns dels altres, els parpelleigs de dos claus de brillants.

Tot era dolç entorn d'aquelles postes serenes, enfront d'aquella fresca aubada que's revelava sota l'atmetller florit, misatger d'una propera y bella primavera.

Mare y filla restaren abraçades llarga estona, y ab els braços entrellaçats entraren en la casa.

. . . . . .

Més tart, quan la Joana hagué deixat la Lluiseta ja tranquila y calmada en sa cambra, però atrafegada en regirar les vores de

ses faldilles pera trobarhi *allargos*, ab un plech dolorosament seré en el front, prengué la ploma y escrigué:

«Adeu, Ferràn, adeu. La mare't demana perdó pera la dòna.»

Envià la carta, y eixi altre cop a la terraça.

Arreu la nit era vinguda, mes una hermosa y placèvola claror de celistia omplia'ls espays de pau y serenitat.

L. ESCARDOT

TEATRES

LA TRILOGIA DI DORINA.—IL QUIETO VIVERE. — CRÒNICA.

Dorina, joveneta ingenua, sensible y gentil, està d'institutriu en la casa d'una gran senyora y marquesa. Niccolino, fill d'aquesta, mitj criatura encara, vehement y voluntariós, s'enamora de Dorina. La mare intervé y despedeix a la institutriu, que plora les seves primeres llàgrimes amargues. Niccolino protesta, fa a Dorina irreflexivament els seus juraments d'amor etern y... s'ha acabat l'idili melancòlicament.

El drama comença. Dorina's troba òrfana al món. Un mestre de piano que ha flavrat una mina d'or en la gola de la hermosa donzella, l'ha recullida y espera impacient el jorn en que podrà rescabalarse dels gastos que aquella li ha ocasionat. Dorina li dèu molts diners. Mes la contracta no ve. L'empresari la voldria més pel seu cos que per la seva veu. Niccolino torna; ha viatjat, ha vist món y ja es tot un home. Niccolino's vol divertir, diu que'ls seus juraments foren cosa de criatura, y en fi... també les compraria les caricies de sa Dorina estimada. Puig que honrat no's pot ésser, Dorina serà falsa. La ingenua donzella, llegit el llibre de dolor de la realitat bruta, esdevé dòna, se ven al qui millor pot pagarla y servirla y... s'ha acabat el drama, horriblement.

La comedia comença. Dorina, *la Dori*, es una gran cantant, una estrella de l'art. Guanya mil lires cada nit, té admiradors entusiastes, protectors desinteressats, avmadors servils, aduladors y amichs. Ella ha sabut ferse interessant: sempre té fret y pren medicines, no té gana y menja *bombons*. Tothòm l'adora a la Dori, y ella canta cada nit *Carmen* ab veu triomfant de rossinyol.

Dorina entrà en la vida joyosament, ab el cor tendre. Ella sols demanava amor y bona voluntat. El món no escoltà sa veu ingenua. El món li posà'l terrible dilema: o morir o lluytar Dorina preferi lluytar. Tapà'l seu cor ab un vel y aparegué *la Dori* victoriosa ab les armes de la hipocresia. Y al triomfar del món ab aqueixes armes, triomfà també ab elles de Niccolino. «Tu, el jovenet aristòcrata, el marqueset calavera y despreocupat, jugares ab una criatura senzilla, ultratjares grollerament a la dòna desvalguda, agenollat devant de *la Dori* triomfadora. Dorina sols serà teva quan sia marquesa.» Y el marquès Niccolino's casa ab la estrella de l'art: estrella profanada, però rutilant!

Es hermosa aquesta senzilla comedia d'en Gerolamo Rovetta per l'ample sentit moral que conté. En el fons d'aquesta comedia lleugera hi trobèm tot l'egoisme, tota la estupidesa y tota la crudeltat que apuntalen la vida social moderna. Ay del sincers, ay dels senzills, ay dels qu'estimen, ay del cors tendres! Sols vencen els armats, els armats ab coraça y glavi, coraça qu'endureix y guarda el pit, glavi que obre'l camí de la victoria mal sia vessant sang y vessant llàgrimes.

En Rovetta's mostra en aquesta obra més bon autor dramàtich que bon literat. Literariament la comedia deixa bon xich que desitjar. El diàleg sembla premiós y desgarbat, essent vulgar sovint. L'acció's desenrotlla ab excés de precipitació, essent causa d'un cert deslligament y de certes petites inverosimilituts que perjudiquen notablement el conjunt. Es un diamant en brut *La trilogia di Dorina*. Llàstima que l'artista no l'hagi polit ab més *amore*.

La Tina estigué incomparable de posa y de dicció en el tercer acte, exquisida de sentiment en el segón y ben ingenua en el primer: encara que potser en aquest no prou senzilla. Va semblarme que coquetejava un xich massa en aquest acte. En Falconi feu un Don Luigi magistral, y en Carini un Niccolino ben recomanable Els demés poca cosa feren. Fins alguns, com ja dich en altre lloch, *desferen* quelcòm.

—

L'Armando Lombardi entén que viure tranquil consisteix en ésser tres: ell, el marit, la seva dòna y la dòna d'un amich a qui estima: *le ménage à trois* dels francesos, ab la petita variant d'ésser dues dònes y un sol home'ls qui constitueixin la llar ditxosa. Però la seva dòna, Giulia, ho entén d'una altra manera, d'una manera que'n podriem dir més justa. «Tres no està bé, tres són masses o són pochs. O quedemnos tots dos vivint tranquilament, o siguèm quatre. Si tu vols tenir una *amiga*, jo cercaré un amich.» Tal es la lliçó que dòna al seu marit la esposa desperta, ab una lògica irrefutable.

Y no passa res més en la comedia—comedia lleugera—de l'Alfred Testoni. No es pas una gran comedia en el sentit de buscarhi veritat psicològica, ni tan sols verosimilitut en son argument y detalls de construcció, però està escrita ab garbo y facilitat. Tant, que perdonèm de bon grat el convencionalisme de l'argument y del desenrotllo escènich en gracia a la desinvoltura e ingeni de que fa gala l'autor pera distréurens.

Uns quants tipos hi ha en *Il quieto vivere* discretament apuntats dintre llur convencionalisme, entre'ls que sobressurten, ademés dels protagonistes, el doctor Giovanni y Luciano Terzi, els quals ofereixen detalls còmichs ensopegats dintre la natural exageració que'l genre de l'obra comporta.

—

De verament nou pera'l públich de Barcelona no'ns ha donat res més, per ara, la Tina di Lorenzo.

Divorziamo ho hem vist representar en varis idiomes, com també *Il mondo de la noia*, *La Dama de les Camelies* y *Adriana Lecouvreur*. Fins la comedia *Amanti*, d'en Donnay, ens era coneguda per haverla representada la Mariani ja fa alguns anys en el meteix teatre de Novetats. De *Teodora* — dramón vulgar, folletinesch, un dels més vulgars y folletineschs d'en Sardou si exceptuèm una petita escena del tercer acte que la Tina digué, per cert, ab exquisit sentiment, — no'n queda res més que l'espectacle. Just es confessar que la companyia Tina-Falconi ha presentat *Teodora* ab un luxo y una proprietat que fan honor a la seva conciencia artística, però ben malaguanyats pera una obra tan grollera (1).

Res més tinch, donchs, que dir de les obres representades. Tampoch parlaré de la interpretació que dóna la Tina di Lorenzo als diferents personatges que interpreta, puig en altre lloch d'aquest número ja publico una petita impressió personal del temperament artístich de la distingida actriu. Me limitaré per avuy, sense perjudici d'insistir un altre jorn que ho podré fer ab més coneixement, a dir uns mots sobre'ls demés actors de la companyia.

En conjunt, aquesta es ben discreta. El quadro d'actors y actrius es nombrós y ben seleccionat pera presentar conjunts arrodonits. Tots trevallen ab *amore* y, salvant petites vacilacions, diuen els respectius papers ab seguretat. Se nota una homogenitat de fe artística en la companyia Tina di Lorenzo-Falconi, que la fa ben simpàtica.

Individualment mereixen citarse: En Luigi Carini, director de la companyia y primer actor, que fa'ls *galans* ab entusiasme, ab foch. Es un actor que posseheix envejables facultats y sab posar l'ànima en els papers que interpreta. Diu molt bé, se mou ab desembraç y acciona just. Tal volta en determinats moments exagera'l to declamatori, se sent massa *galàn*, en una paraula, lo qual si bé es, fins a cert punt, disculpable en obres com *La Dama de les Camelies*, que dit sia de pas interpreta magistralment, el perjudica molt en obres com *Amanti*, que reclamen una major y naturalitat de jòch, sense perjudici de donar als tipos la fermesa de passió que requereixen. En fi, jo crech qu'en Carini es un bon actor, un bon primer actor, però hauria de polir un xich el seu trevall artístich anch que fos sacrificant alguns aplausos del gros públich, qu'encara avuy se paga de determinats efectes.

L'Armando Falconi, marit de la Tina, es un actor còmich genèrich de bon gust. Lo qual es tant més lloable tractantse d'un actor italià quan ve a ésser una excepció. Els actors italians acostumen a exagerar la nota cómica fins al punt d'aparèixer sovint com veres caricatures. Tal volta les tradicions del teatre y del públich italià són causa d'aytals exageracions. No es d'aquest lloch esbrinarho. N'hi ha prou ab notar el fet, que aqui ens impressiona desfavorablement. Entre parèntesis vull citar un exemple. En el drama *La Trilogia di Dorina* tan humà, tan fondament dramàtich y tan vibrant, les pallassades — que verdaderes pallassades són d'un actor y una actriu en el segón acte, y d'un altre actor en el tercer, — són tan impropries de l'obra, qu'en determinats moments arriben fins a restarnos l'interès d'ella meteixa. Es absurd que'ns vulguin fer riure per força, quan en realitat tindriem de plorar.

Res d'això va fer en Falconi. Al contrari, y ho dich precisament en lloança seva. Tant en la *Trilogia* com en dues o tres obres més que li he vist representar, m'ha aparegut ben discret en son dificultós trevall. Es tan

(1) La *Teodora* de Sardou ha sigut, en efecte, posada en escena ab tota proprietat històrica. Les decoracions, que són d'un notable pintor de Milàn, estàn molt ben documentades. Lo meteix la rotonda que la cambra ahont trevalla Justinià plena de mosaichs y de mobles bizantins, són d'un gran efecte artístich. El terradet de casa d'Andreas, ab la porta y les estatues gregues als afores de Constantinopla illuminat ab clar de lluna, ens transporta a n'aquelles cases de camp habitades pels *helenisants*, els pochs que conservaven com una religió l'amor a la República y a l'antiga civilisació helènica y que fugíen d'aquella fanàtica cort imperial segons ens conta'l cronista contemporani Nicèforo Focas. La decoració que representa'ls afores del circh veyentse lluny els alts edificis de la capital de l'Imperi d'Orient a l'hora de la posta de sol, es d'un gran efecte dramàtich. En tot el decorat hi resplendeix la llum dels paísos mediterranis en diversos moments y hores.

Encara dirèm més dels vestits, fets exprofessos ab la més escrupulosa exactitut històrica, donant la visió tots ells de la verdadera indumentaria de l'època, en la qual se barrejaven elements grechs, romans y orientals a símbols cristians y religiosos. Les armes son també reproduhides d'exemplars de museus o de pintures d'època. Les teles, els brodats, el metall, tot es de debò; ni en les espases ni en els cascos, ni en els escuts, ni en les llances, hi ha res d'atrecería, o sía de cartró o fusta.

Citarèm el mantell de Teodora la capa de Justinià, el vestit de Andreas el de Belisari, y fins el del *galromà* qu'està agregat a la cort de Bizanci. Tots són notabilíssims. La Tina di Lorenzo sempre està vestida com si hagués sortit d'un mosaich de Ravena.

No'n dirèm més perque l'espay en manca; sols felicitarèm a la senyora Tina y a la direcció per la *mise en scene* de *Teodora* — P. GENER.

dificil trobar el punt *dolç* en els papers còmichs! En Falconi el troba sovint, fentnos riure sens empalagarnos.

Dels demés citaré la N. Grassi, que feu ab força vivesa y naturalitat el paper de Giovanna en *Il mondo della noia;* la Bragaglia, actriu que may desentona y que ja coneixiem, car si recordo bé, havia trevallat ab la Mariani; y la Rossetti, caracteristica ben discreta.

Tenint present que la companyia italiana viatja en *tournée*, bé pot dirse que les presentacions escèniques són notables. Si les decoracions deixen bon xich que desitjar, el mobiliari, llum y demés detalls són luxosos, de bon gust y apropriadissims. Bé pot dirse que fins ara cap companyia estrangera havia presentat la escena tan ben servida y cuydada. La Tina's distingeix especialment per la riquesa y bon gust dels trajos, que sab portar com a verdadera senyora.

EMILI TINTORER

NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

Vicens M.ª de Gibert.—GENT DE MONTANYA. —*Tercer accèssit en el concurs de noveles.*— *Barcelona.—Biblioteca popular de L'Avenç,* —*1906*.

El petit argument d'aquesta obreta no's distingeix pas per sa novetat. Un minyó montanyench estima una orfaneta que sos pares s'han afillada. Aquest amor d'infantesa'ls hauria dut per sos passos comptats a casarse en essent hora, si no's fos interposat entre abdós un obstacle.

L'obstacle es la filla d'un usurer del meteix poble, la qual a instancies de son pare tracta d'atraures, y s'atràu, la voluntat d'en Tòfol (el protagonista). D'aquesta manera en Sargantana, o sia l'usurer, pensa poder clavar les urpes en la hisenda del minyó pera rescabalarse de persistents mals negocis. Emperò vindrà un moment en que l'interès en el qual s'inspiren els sentiments de sa promesa y dels pares d'aquesta se manifestarà brutalment als ulls d'en Tòfol; y aleshores aquest tornarà a son primer amor, o sia a sa companya d'infantesa, la Mònica, qui l'haurà estat esperant ab la resignació d'una Griselda camperola.

Tampoch ofereix la narració'ls atractius d'un estil fàcil o brillant, sense que's pugui dir emperò qu'estigui mal escrita. Hont se nota potser més l'artifici de la composició es en els diàlegs, els quals, inspirantse visiblement de la manera de parlar montanyenca, no assoleixen la naturalitat y la precisió ab que estèm acostumats a veure transcrita la dialèctica rural per altres escriptors catalans qui's són millor provehits d'observacions y estudis, fets del natural directament. Això derrer sembla mancar per complert en *Gent de montanya*.

—

Ll. Manau y Avellanet.—PRESENTALLES.— *Articles en prosa.—Barcelona, 1906.*

Considerant a primera vista aquest llibre, tot sembla inclinarnos contra ell: una estampació detestable es lo primer ab que un hom se topa. Y si els autors de llibres sapiguessin lo que una curosa presentació tipogràfica fa decantar la voluntat a empendren la lectura, no deixarien, sempre que poguessin, de provehir llurs obres d'aquest element favorable.

Apart d'això, el llibre del senyor Manau y Avellanet sugereix una altra consideració. ¿Què pot haver induhit a l'autor a fer tan aviat l'aplech de sa producció literaria, pera obtenirne de tota ella un tan feble volum? No's tracta aqui d'una obra arrodonida y cabal, ni d'una tria destinada a presentar el floret dels trevalls d'aquest autor; res d'això; sols s'hi sospita'l desitj de publicar llibre com més aviat millor: aquest desitj qui quasi sempre ens proporciona pera temps a venir el penediment d'havernos deixat enlluhernar pels èxits fàcilment obtinguts entre amichs poch exigents, al començar la nostra carrera literaria, quan aquesta no passava d'una vocació a escriure, desvetllada potser al veure que altres ho feyen y al creure que havia de costarnos poch el ferho com ells.

Y encara a un tercer ordre de consideracions se presta'l petit volúm que tenim a la vista: y es la desproporció manifesta que hi ha (com no's pot de menys no estudiantse'l català a la escola) entre les facultats del qui's determina a escriure en el nostre idioma y els medis ab que compta pera dur a terme son propòsit. La desconeixença del llenguatge desde'l punt de vista gramatical es el primer y no pas el més petit defecte qui's fa visible en autors qui comencen y qui positivament revelen qualitats que una exteriorisació deficient no deixa apreciar ab tota llur força.

Referintnos especialment al petit volúm de les *Presentalles* del senyor Manau, hem de declarar que llegintlo'ns hi havèm fet un xich més amichs de lo que haviem cregut poderne esperar al principi. Per demunt de la dolenta impressió del llibre, y a travers de les construccions sintàxiques vicioses en que abunda, ens ha semblat trobarhi vestigis de sincera emoció. Exemple, el quadret titulat *Recorts de noy*, sens dubte'l millor qui figura en el curt aplech, y el qual es veritablement corprenedor; apart d'algún altre qui també's fa llegir ab gust. Per tot lo qual se pot venir a la deducció, respecte d'aquest autor, que si hem de considerar prematura la publicació de son llibre, no vol dir que'l tinguèm per incapaç de ferho, y ferho bé, quan una més nodrida producció y una ma-

jor experiencia li hagin permesa una selecció resoltament qualitativa de sos trevalls, pera ferne ben digna *presentalla* a la nostra Llengua.

—

Joseph Aladern. — La Falugueta. — *Poema del Camp de Tarragona.—Reus*; *Biblioteca «Foch Nou»*; *1906.*

La publicació de llibres com aquest en els temps que corrèm (o llur reproducció, donchs ignorèm si *La Falugueta* havia ja obtingut avans d'ara'ls honors de la lletra de motllo) ens sembla bon xich extemporania. Cert es que'l poema porta la data de tretze anys enrera, emperò ni aquesta sola consideració podria absòldrel, com a obra literaria, d'un judici sever. Tretze anys enrera'l poema tenia iguals defectes que ara té: la insignificancia del tema, la manca de naturalitat en l'estil, la pobresa de les imatges. La versificació meteixa presenta totes les tares possibles: falques, rebles, etc.; tot lo qual ens obliga a creure que sols per debilitat de caràcter ha pogut autorisar son autor la publicació (o reproducció) del llibre qui ens ocupa. Qualsevulga qui fos que per ell hagués de judicar la nostra literatura, hauria de formarsen un pobrissim concepte, y fins ens sembla que'l senyor Aladern mereix una major consideració literaria que la que *La Falugueta* podria conquistarli.

—

Matthaei Rotger.—Carmina. — *Maioricis; Typis Josephi Mir*; *MDCCCCV.*

Heusaqui un llibre qui fa un gran honor a Catalunya. Els paisos de superior cultura en el món deurán haver de considerar mereixedora de tota llur atenció y respecte aquesta manifestació de la cultura mallorquina.

Un llibre de versos llatins! de versos escrits en llati per un català del segle XIX! ¿No vos fa això l'efecte d'un prodigi? ¿No sembla talment com una consacració de l'esperit de la nostra raça, el que un mallorquí d'avuy cise lli correctes versos llatins d'idees concebudes en català, y converteixi en substancia de posteritat fragments de la nostra vida catalana?

Donchs això ha vingut fent el canonge Mossèn Matheu Rotger, y ab el titul de *Carmina*, apuntat més amunt, ha estat publicat ara de poch a Mallorca'l llibre qui constitueix aquesta insòlita manifestació literaria.

No probarèm pas aqui de fer la critica de una obra qui, per son propri modo d'ésser, apareix ja colocada per demunt de tota apreciació relativa. Cal acceptarla en son valor absolut, per quant representa una quantitat no mensurable ab els moduls de que usualment se val el critich pera discernir la importancia de les obres sotmeses a son justipreu segons la situació del mercat literari. Adhuch suposant que nosaltres possehissim una competencia de la qual estèm ben lluny pera arribar a la conclussió de que'ls versos llatins de Mossèn Rotger són en tot dignes del qui fos tingut pel més docte dels humanistes contemporanis, res afegiriem a la estima en que haurán d'ésser apreciats dintre'l cercle reduhidissim de persones capaces de fruhirlos directament del text llati en el llibre de Mossèn Rotger.

Emperò hi ha encara altres motius qui ens indueixen a donar compte de l'aparició d'aytal llibre; y això ja pot interessar a un major nombre de persones: el volùm de les poesies llatines del canonge mallorquí conté un pròleg y un apèndix.

El pròleg es obra de l'erudit arxiver en Matheu Obrador y Bennassar, y mereix ésser senyalat com un model de prosa catalana; en ell ens ha semblat veurehi el propòsit lloabilissim de convertir en substancia literaria un gran nombre de formes d'expressió preses del llenguatge popular de Mallorca.

L'adaptació es perfecta, y les vint-y-tantes planes ocupades pel pròleg ens fan l'efecte d'una anticipació, mercès a la qual podriem congecturar lo que serà'l llenguatge literari de Catalunya quan s'hagi reintegrat de les riqueses dialectals que'l poble guarda sortosament en llegitim usdefruyt.

L'apèndix al qui hem feta referencia està format per les composicions catalanes corresponents a les llatines donades en primer lloch, y en aquest concepte també té'l llibre una significació directa dintre la nostra literatura.

R. Miquel y Planas

ASSOCIACIÓ MUSICAL DE BARCELONA

SEGÓN CONCERT

Indubtablement el segón concert donat per l'Associació Musical de Barcelona revesti molta més importancia que l'anterior. El primer número del programa era la tercera de les quatre obertures que Beethoven escriguè pera l'òpera *Leonora* Segui després la primera audició d'un *Minuet* d'en Borràs de Palau, composició pobra d'inspiració y fluixa de construcció, que no logrà entusiasmar gens al públich, passant gayrebé desapercebuda. Després ens donaren *Psyche et Eros*, de César Frank, hermosissima pàgina musical que ja havia sigut executada en el primer concert. Fou bastant ben interpretada, ressaltant sa concepció delicadissima y sos passatges inspirats. El públich ne quedà molt satisfet. Meresqué'ls honors de la repetició.

La segona part del programa l'integrava'l *Credo* de la *Missa Solemnis* de Beethoven. En

l'altre concert ja foren executats el *Kyries* y el *Gloria*. Aquesta part de la *Missa* era esperat ab verdader desitj, donchs se diu qu'es lo millor d'ella. L'*incarnatus* y la fuga última sobre l'*amen* són passatges ben hermosos. En quant a la execució, si bé fou quelcòm més arrodonida que la del primer dia, no per això deixa de tenir els meteixos defectes en quant a la part vocal, especialment la dels chors.

En la tercera part ens donaren dues *melodies* del mestre Morera (primera audició): *Confidencia* y *Enterro* , pera orquestra y veu sola. Tots coneixèm a n'en Morera y sabèm quànta es sa inspiració y sa traça en construhir. Abdues *melodies* foren molt ben rebudes pel públich, contribuhint ademés al seu èxit el bon gust ab que foren cantades pel senyor Segura (bariton), qui demostrà una vegada més ses bones qualitats e inteligencia.

Després s'executà *Siegfrid-Idyll* del gran Wagner, composició feta pera solemnisar el naixement del seu fill Siegfrid, coneguda ja del públich de Barcelona, especialment per l'audició donada últimament en els concerts Lamoureux.

Fini el concert ab l'*Encantament, del foch*, fragment de la *Walkyria*, que malgrat les deficiencies d'execució fou escoltat ab verdadera fruhició, donchs es una de les pàgines més hermoses d'aquella obra. El senyor Segura, qui cantà la part de Wotan, digué ab justesa'l seu paper.

Repetim que aquest concert fou més interessant que'l primer, per més que l'execució també deixés bastant que desitjar, en especial el metall qu'es dolent, horrorosament dolent. La concorrencia també fou més nombrosa.

D. BONET Y CEMBRANO

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

ANY 1906

Llista de les composicions rebudes.

(Continuació)

57. Lo cant dels Fallayres; L. Patria Fides Amor — 58. La Malalta; L. Pregaries tristes.—59. Sogra y nora; L. Rondalla — 60 Buscant amor; L. Beneyta sóu Vós entre totes les dònes.—61. Reixes endintre; L. Feréstech.—62 Oracions; L. Senzillesa grandiosa.—63 Somnis de jovenesa; L. Te diró comme sia dolce il mistero. —64. Miratges; L. ¡Sogna, sogna! lo vivró de la tua vita. —65. A Jerusalèm; L. De tos vicis...—66. Ritmes naturals; L. ***—67. El Bosch; L. Ed ecco un lustru subito trascorze, etc.—68. Càntichs eternals; L. Adonahí.—69. Càntica irònica.—70 Cançó del Born.—71. Homeron y Platon; L. Amor.—72 Llors; L. Dònes —73. Per Mare Siccum; L. Moysès.—74. Lo preu d'un ball; L. Die autem natalis etc. MATH XIV, V. VI.—75. Los hermitans; L. ¡Providencia! —76. La Primera Elegía; L. ¿S'haurà acabat per sempre? —77. Un crit; L. En el desterro.—78. La tentació; L. Fam divina.—79. Esclat; L. La gran ciencia.—80. Cloris y Remi; L. Afront y vergonya. 81. Caritat; L. El captayre —82. Tempesta; L. Jo no tem del món les tempestats etc —83 L'idili etern; L. Fantasía.—84. Anima endins; L. Evolucions. —85. La pedra que parla; L. Impressió.—86 Patria; L. ¿Quí no la estima?—87 La parla catalana; L. Si haig d'oblidarte que se'm tanqui el cel.—88. Adeu; L. Ton amor jo m'escriuré... etc.—89 Anyor; L. Del color de la oreneta es mon anyor —90 Baladas y Cançons; L. De casa nostra —91. Kentrophillum lanatum; L. Açò diu la tradició: etc —92. A ma estimada mare. —Un pensament; L. L'hivern d'un orfanet etc.—93. La cançó del carrioter; L. Deu te guart Margarideta etc.—94. Sant Cristòfol.. vanos; L. De casa.—95. La neu y el sol; L. Impressió.—96. Remembrances. Lema. A una amiga —97 Casolana; L. Un benestar que renova etc.—98. La professó de les hores; L. Veyentla passar.—99. A la Ilusió; L. Pregaria.—100 Palmes; L. Los set concells.—101. Esplet; L. Sang nova —102. Publi Scipion; L. La destrucció del poder cartaginès .. etc.—103. Fulles; L. ...res venidor trobar no's pot en mi.—104 De la vida; L. Instantanies.—105. Las gerigonces del cep; L. Paràbola.—106. Gloses; L. Vox populi!—107. Gloses en llohança del Vble. P. Pere Almató, natural de S. Feliu Saserra; L. Verge y Màrtir —108. La Pedregada; L. Trevall y diligencia. —109 Idilis; L. Vida.—110. La comtesa de Prades. —111. Flors y espines; L. Un sacrifici.—112 Profanació; L. J'oubliais que vous fetes la guerre, etc.—113. Palemon —114. Dels temps feudals; L. ***—115. Les ombres; L. Nort.—116. Goigs en honor del Vble. Pere Almató; L. Saserra.—117 Catalunya; L. ¡Dolça patria meua!—118. La Veu de l'Orfanet; L. Mater pro matre. —119 La Iglesia Vella; L. Recorts del meu poble.—120. Rondalles y Cançons; L. De la terra —121 Notes d'estiu; L. Del meu Dietari —122. Gethsemaní; L. ††† —123. La fi del pintor Hernreu; L. Bellesa —124. L'anell nuvial; L. Idili.—125 ¡Visca la Patria!; L. .. estimemla ab tot el cor!—126. Plany. L. I o que se'n va. —127. A la Verge de Montserrat; L. Pomell.—128. Coll-Pregón; L. *—129 Sonets vegetals; L. Produxit que Dominus Deus de humo, etc. 130. La mitj-diada; L. Volateig —131. Parafrasejant; L. Del «Canticum Canticorum». 132. Posta de sol; L. Amor.—133. Los tres amors; L. Sonets.—134. De mala sang; L. Cobarts .. què os ha fet en Casanova —135 Belleses del Monastir; L. Notes cullides al vol.—137 La badía; L. La bona vita.—137. Dos sonets; L. Estela.—138: Fantasíes; L. Somniant.—139 La fugida del Rector nou.—140 La perdiu roja; L. Los apòstols de Deu són pescadors, etc.—141. Mater inviolata; L. ¿Quína es la meva fortalesa pera esperar encara? etc.—142. La font d'en Gerri; L. ¡Bevèu, bevèu si os plaul.. etc —143. Violes.—144 Vox populi vox Dei; L. La Pedra de la Senyora.—145 Vi vell; L. Sacros auros recludere fontes —146 Antigues —147. La verge blanca; lema: Redemptrix —148. Nit d'estrelles; L. Joguina —149. A la Reyna del meu cor; L. Si en l'albor d'aquest nou día...—150 Pasqua Florida; L. Vidamor.—151. Lletra desclosa; L. Retrospectiva.—152. Rondalla; L. La penya del Moro.—153 Cants de Patria; L. Prop es el día de vessar sang noble, etc.—154 Preludi; L. Nit —155 Misericordia! L. Frech a frech.—156 Flors ofertes; L. Tota pulchra est Maria.—157. Cançó de Primavera; L. Lluminosa.—158. Apuntacions.—159 La Curació del Bergant —160 L'enigma; L. Prech.—161. Trovalla de l'amor; L. Per sempre t'hauràs fos.—162. Idili d'amor; L. Contra Enveja Caritat.—163 Balada negra; L. Claror de cels.—164. Mare y Filla; L. Estimeuvos, sóu germans —165 La lluherna; L. Benaventurats els qu'estimen.—166. Religioses; L. Aplech.

(Acabarà.)

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Aclaració. — La regla anterior podèm redactarla'ls catalans, pera major claretat, de la següent manera: «Els substantius se declinen com en català, ab la sola diferencia de qu'en el cas acusatiu prenen la lletra *n*.»

Això dit, fem una petita explicació pera us dels qui no recordin o no coneguin la gramàtica.

Un substantiu no sempre té'l meteix valor dintre d'una oració. Unes vegades es lo que se'n diu el subjecte, quan d'ell afirmèm o neguèm alguna cosa. Va en aquest cas, que s'anomena nominatiu, sol o precedit d'un article. Ex.: *Joan es alt; la casa no cau; unes dònes passegen;* oracions aquestes en les que *Joan*, *casa* y *dònes* són substantius en cas nominatiu perque d'ells afirmèm o neguèm qualitats, actes, etc.

Altres vegades el substantiu està en la oració com a proprietari de la cosa de que parlèm, o representant el lloch d'hont se ve. Aquest cas que s'anomena *genitiu*, s'indica en català ab la preposició *de*. Ex.: *El pa* (nominatiu) *de la vehina; vinch de Barcelona*. La idea de dependencia o de provinença va inclosa en aquest cas.

Altres voltes el substantiu se troba en la oració rebent la cosa de que's parla. En aquest cas se diu d'ell qu'està en *datiu* y s'indica en català ab les preposicions *a*, *vers*, *cap a*, etc. Ex.: *Jo* (nominatiu) *donch un llibre a l'amiga; el tren* (nom.) *va vers Paris; ella camina cap a vila*, etc. *Amiga*, *Paris* y *vila*, són els datius.

Altres cops reb el substantiu no la cosa de que's parla en la oració, sinó l'acció del verb. Se diu en aquest cas que'l substantiu està en acusatiu, y no s'indica especialment en català aquest cas ab cap proposició. En l'exemple anterior, en el qui *amiga* està en datiu perque reb el llibre, *llibre* està en acusatiu perque reb l'acció d'ésser donat. Exigeix aquest cas, pera existir, la existencia en la oració d'un verb transitiu, això es, un verb qual acció passi del subjecte qui la fa, a fòra d'ell.

M'explicava un mestre d'estudi qu'ell feya compendre als seus alumnes els diferents casos de la declinació dihèntelshi que el mestre sempre estava en nominatiu perque era qui donava'ls cops, y el deixeble sempre en acusatiu perque era qui els rebia.

Aquest exemple, que dòna molt clara idea de nostres *nominatius*, la dòna molt equivocada de la declinació. En efecte: en l'exemple *el mestre dòna cops al deixeble*, es cert que'l mestre està en nominatiu desgraciadament, però'l deixeble està en datiu precisament perque es el qui reb els cops, y aquests són els qui estàn en acusatiu perque ells són els qui reben l'acció d'ésser donats. Altra cosa seria en la oració: *El mestre pega al deixeble*. Aqui si que'l derrer està en acusatiu perque reb l'acció del verb pegar.

No podèm equivocarnos al traduhir a l'Esperanto nostres oracions, limitantnos a declinar els noms talment com en català; traduhint les preposicions per les que li corresponguin, y tenint compte d'afegir una *u* al substantiu quan en cas acusatiu se troba.

¿Còm sabrèm que un substantiu està en la oració en cas nominatiu? Anteposant les paraules *qui* o *que* en forma interrogativa al verb de la oració. La resposta'ns donarà'l nominatiu: Ex.: *Joan es alt.* ¿Qui es alt? Joan. Joan es el nominatiu. *La casa cau.* ¿Què cau? La casa. Nominatiu ho es la casa.

¿Còm trobarèm el cas datiu? Anteposant en forma interrogativa al verb de la oració les paraules *a qui;* o *ahont*. Ex.: *Donch un llibre a l'amiga.* ¿A qui's dòna un llibre? A l'amiga. Heusaqui el datiu. *El tren va vers Paris.* ¿Ahònt va? A Paris. Datiu ho es, donchs, en aquesta oració Paris. *La taula pertany al cuyner.* ¿A qui pertany? Al cuyner (a el cuyner) qu'es el datiu.

¿Còm trobarèm l'acusatiu? Anteposant al verb de la oració, en forma interrogativa, les paraules, *què es lo que se*. Ex.: *He trobat el vehi.* ¿Què es lo que se troba? El vehi. Aquest, donchs, està en acusatiu.

F. PUJULÀ Y VALLÈS

(Seguirà.)

NOVES

Aprobada ja, per uns diputats que no són vers portaveus de les aspiracions del poble, la lley de jurisdiccions, Catalunya que tant n'ha protestat per boca de sos diputats verdaders, vol manifestar a n'aquests son agrahiment. Se prepara, donchs, als nostres diputats, com ja diguerem, un gran homenatge y en totes les redaccions de periòdichs y domicilis de societats polítiques de Catalunya queda oberta la suscripció per'atendre als gastos d'una copiosissima edició dels discursos que'ls esmentats representant de nostre poble pronunciaren al Congrés.

JOVENTUT, al obrir suscripció, prega a tothòm que hi contribueixi en molt o en poch, segons sos medis. Anèm a demostrar qu'es un fet la solidaritat catalana.

—

Deya l'altre dia un diari de Madrid qu'en Moret, al plantejar la qüestió de confiança després d'aprobada la lley de jurisdiccions, se proposava tirar tres o quatre ministres *per la borda*.

El propòsit no li ha eixit bé, com no pot eixirli bé cap intent de política lliberal a l'home que ab dita lley s'ha lligat pera sempre de peus y mans.

En Moret serà sempre més un esclau de la oligarquia burocràtica: jamay un servidor de la llibertat. Anch que volgués, no podria.

Sa autoritat com a quefe del partit lliberal també va per terra, y de res li servirán ses habilitats per'aixecarla.

En Moret es un mort en vida.

—

S'han fet públichs els noms dels senyors qui compondrán el jurat musical del Concurs Artístich Català de Figueres, y que són en Lluis Millet, en Francesch Alió y en Domingo Mas y Serracant.

Ab curiositat es esperada la celebració d'aquest certamen per tots els qui's preocupen seriament de qüestions artístiques y literaries. A Figuereres han seguit l'exemple donat l'any passat per nostres amichs de Palafrugell, premiant en metàlich y d'una manera seriosa les composicions de mèrit. Convé que aquest procedir tinga força imitadors.

—

Una hermosa festa celebrà diumenge'l «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria», ab motiu de complirse'l terç aniversari de sa fundació. Al matí's repartiren bonos de pa y arroç als pobres, y's ballaren sardanes executades per una aplaudida cobla empordanesa. A la tarda, de 4 a 6, se repetiren les sardanes, y a la nit tingué lloch una sessió literaria a càrrech de l'Esbart de Rhapsodes de l'Associació de Lectura Catalana, esbart que ab zel y acert dirigeix el senyor Barceló. Figuraven en el programa sonets, gloses, diàlegs y cançons dels millors autors catalans. La vetlla finí reprenentse les ballades típiques de nostra terra: sardana, esquerrana y ball del ciri. La nombrosa y distingida concorrencia que omplia'l local, quedà altament satisfeta de la festa.

—

El dia 19 del present mes se celebrà, en el Centre Democràtich Català d'Arbucies, una vetllada política-literaria-musical, essent molt aplaudits tots els que hi prengueren part, y especialment els senyors Martí y Juliá y Llorens, president y secretari respectivament de la *Unió Catalanista*, els quals pronunciaren dos eloqüents y patriòtichs discursos. Acabà l'acte ab visques a Catalunya y entonantse *Els Segadors*.

—

L'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana ha distribuhit, durant el passat mes de febrer, la quantitat de 309'50 pessetes pera'l sosteniment de les escoles catalanes.

—

Publicacions rebudes:

Catalanismo y Militarismo. Discurs pronunciat en el Congrés el 16 del corrent març per don Salvador Canals, diputat a Corts per Valls Montblanch. De nostre estimat amich senyor Canals hem rebut varis exemplars d'aquest notable discurs impugnant la lley de jurisdiccions. No'l comentèm, car són ben conegudes les dots critiques del senyor Canals, quals campanyes periodístiques sobre aquest meteix assumpto tant han donat que parlar en les columnes de *Nuestro Tiempo*. El discurs del senyor Canals se distingeix per sa lògica aclaparant, com son autor s'ha distingit per son amor a la causa de Catalunya, qu'es causa de justicia. Nostra enhorabona.

El arte de guisar, per L. Bertaner. La biblioteca *La Vida Literaria* acaba de publicar aquest llibre contenint fórmules de fàcil execució, y per tant d'indubtable utilitat pera treure d'un compromis a les senyores que's vegin obligades a guisar. Hi ha explicacions de guisats de totes menes, embutits, conserves, escabetxos, rebosteries, gelats, etc., etc. Preu, 2 pessetes.

—

Acompanyèm ab el present número, com ja diguerem, un suplement artístich-literari ab un estudi sobre la eminent actriu italiana Tina di Lorenzo, degut a nostre crítich teatral, y un retrat de la meteixa.

El número no's ven separat del suplement: emperò això no implica cap aument en el preu, qu'es, com de costúm, **10 cèntims.**

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233